

Bachelorscriptie

Een onderzoek naar het (on)recht van een neonaticideslachtoffer

'Is het niet ten laste leggen van art. 151 Sr door de officier van justitie in neonaticidezaken in strijd met het recht op leven en het recht om geregistreerd te worden als mens, zoals afgeleid uit de artikelen 6 en 7 IVRK, mede gelet op jurisprudentie van de afgelopen 20 jaar?'

Geschreven door A.C.X. (Anne-Lin) van Gelder (2024423)

Begeleider: mr. A.E.J. Satink

Woordenaantal: 6050

21 mei 2021

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	4
Hoofdstuk 2: Het vervolgingsbeleid van het Nederlandse OM inzake neonaticide en het al dan niet ten laste leggen van het verstoppjen van een babylijkje	6
2.1 <i>Inleiding</i>	6
2.2 <i>De taakuitoefening van een officier van justitie</i>	6
2.3 <i>Strafvorderingsrichtlijnen</i>	7
2.4 <i>De inrichting van de tenlastelegging.....</i>	8
2.5 <i>Conclusie</i>	9
Hoofdstuk 3: Jurisprudentie in zaken van neonaticide in de periode van 2001-2021.....	10
3.1 <i>Inleiding</i>	10
3.2 <i>De inhoud en achterliggende betekenis van art. 151 Sr.....</i>	10
3.3 <i>Het verbergen van een babylijkje</i>	11
3.4 <i>Discussie omtrent de invulling van het delictsbestanddeel ‘verbergen’</i>	12
3.5 <i>Het wegmaken en verhelen van een babylijkje</i>	13
3.6 <i>Conclusie</i>	13
Hoofdstuk 4: Het recht van het kind om geregistreerd te worden vanuit het perspectief van het IVRK.....	15
4.1 <i>Inleiding</i>	15
4.2 <i>Staatloze kinderen in Nederland.....</i>	15
4.3 <i>De Wet Basisregistratie Personen.....</i>	16
4.4 <i>Rechtspraak betreffende het IVRK.....</i>	17
4.5 <i>Conclusie</i>	17
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	19
Bronvermelding	21
<i>Bijlage 1</i>	21

<i>Bijlage 2</i>	23
<i>Literatuurlijst</i>	26

Hoofdstuk 1: Inleiding

In deze bachelorscriptie wordt onderzoek verricht naar kinderdoding in de vorm van neonaticide. Neonaticide refereert naar het om het leven brengen van een kind binnen 24 uur na de geboorte.¹ In Nederland is neonaticide strafbaar gesteld in de wetsartikelen 290 en 291 van het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr), respectievelijk kinderdoodslag en kindermoord.² Verscheidene keren per jaar wordt de Nederlandse samenleving opgeschrikt door de vondst van een babylijkje. Hieruit voortvloeiend worden er per jaar 4 á 5 gerechtelijke secties uitgevoerd verband houdende met een vermoeden van neonaticide.³ Zo is op 21 februari 2021 een baby in een vuilniscontainer gevonden.⁴ Een recentere zaak betreft die van 12 mei 2021, waarbij een babylijkje in een vuilniszak is aangetroffen.⁵ Het is niet de eerste keer dat een baby wordt verstopt. In 2014 had een moeder haar baby, verstopt in twee vuilniszakken, in een klike achtergelaten. De moeder is uiteindelijk veroordeeld voor kindermoord.⁶ Opmerkelijk aan deze zaak is dat de officier van justitie het wegmaken van haar baby (art. 151 Sr) niet ten laste heeft gelegd. Dit terwijl het doen verdwijnen van een lijk strafbaar is gesteld.⁷ Het is de vraag of de officieren van justitie art. 151 Sr zullen opnemen in de tenlastelegging in de zaken van februari en mei 2021. Middels dit onderzoek wordt gepoogd om deze onduidelijkheid binnen het processuele strafrecht te verhelderen.

In het proefschrift 'Stil leven: Zwanger, maar niet in verwachting', staat neonaticide in Nederland centraal.⁸ De vraag is of het Nederlandse strafrecht de volledige reikwijdte van het onrecht dat een neonaticideslachtoffer wordt aangedaan, onderkent. Er heerst onduidelijkheid over de achtergronden waartegen in de ene zaak wel en in de andere zaak niet art. 151 Sr ten laste is gelegd.⁹ Het is onbekend in hoeverre de officier van justitie in lijn met dit wetsartikel het recht op leven waarborgt, indien hij/zij art. 151 Sr achterwege laat. Het recht op kennis omtrent afstamming is namelijk opgenomen in art. 7 Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK).¹⁰ Het is interessant om dit leerstuk te bekijken vanuit het internationaal recht, meer specifiek art. 6 en 7 IVRK. Doordat Nederland het IVRK heeft ondertekend, is controle op de naleving van dit verdrag vereist.¹¹ Het onderzoek is tevens wetenschappelijk relevant, omdat er moderniseringsplannen voor een nieuw Wetboek van Strafvordering aanhangig zijn, waarbij andere wetten worden aangepast aan het nieuwe Wetboek.¹² Dit geeft de mogelijkheid om het Wetboek van Strafrecht wat betreft het onderwerp neonaticide beter te bestuderen en eventueel aanbevelingen te doen.

¹ Liem & Haarhuis, *Tijdschrift voor Veiligheid* 2015, afl. 14, p. 56.

² Art. 290 Sr en art. 291 Sr.

³ Soerdjbalie e.a., *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 2013, afl. 157:A6546, p. 1-3.

⁴ 'Levende baby gevonden in ondergrondse afvalcontainer in Amsterdam', *RTL Nieuws* 22 februari 2021.

⁵ 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', *NOS Nieuws* 12 mei 2021.

⁶ Hof Arnhem-Leeuwarden 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5061.

⁷ Art. 151 Sr.

⁸ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 19.

⁹ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 187.

¹⁰ Detrick, in *T&C PFR* 2020, art. 7 IVRK, aant. 3.

¹¹ Limbeek, *TvJr* 2019/1, p. 32.

¹² Kamerbrief van de Minister van Justitie en Veiligheid & de Minister van Rechtsbescherming van 12 november 2020, 3075483.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

'Is het niet ten laste leggen van art. 151 Sr door de officier van justitie in neonaticidezaken in strijd met het recht op leven en het recht om geregistreerd te worden als mens, zoals afgeleid uit de artikelen 6 en 7 IVRK, mede gelet op jurisprudentie van de afgelopen 20 jaar?'

In de volgende hoofdstukken wordt uiteengezet hoe dit onderzoek is uitgevoerd en wat de bijbehorende onderzoeksresultaten zijn. Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag wordt aansluiting gezocht bij het juridisch-dogmatisch onderzoeksdesign.¹³

Hoofdstuk 2 gaat in op het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie (hierna: OM). Dit wordt onderbouwd met gegevens afkomstig uit literatuuronderzoek. Er wordt bestudeerd hoe een officier van justitie tot de totstandkoming van een tenlastelegging komt. Vervolgens wordt er in hoofdstuk 3 jurisprudentieonderzoek naar neonaticidezaken verricht, met als doel om inzichtelijk te maken in welke gevallen art. 151 Sr al dan niet is opgenomen in de tenlastelegging. Hierbij zal feitenrechtspraak betreffende de periode 2001-2021 worden onderzocht. Dan wordt er in hoofdstuk 4 gekeken naar het recht van het kind om geregistreerd te worden vanuit het perspectief van het IVRK. Hiervoor wordt wederom literatuuronderzoek verricht, waarbij met name onderzoek wordt gedaan naar de gevolgen van staatloosheid. Tot slot wordt deze bachelorscriptie afgesloten met hoofdstuk 5, waarin de conclusie van het onderzoek wordt beschreven.

¹³ Van Dijck, Snel & Van Golen 2018, p. 84.

Hoofdstuk 2: Het vervolgingsbeleid van het Nederlandse OM inzake neonaticide en het al dan niet ten laste leggen van het verstoppjen van een babylijkje

2.1 Inleiding

Aan het OM komt in de Nederlandse strafvordering een centrale plaats toe.¹⁴ Het vervolgingsmonopolie ligt namelijk bij het OM, wat bekend staat als het opportuniteitsbeginsel.¹⁵ Dit beginsel ontnemt de scherpte van het legaliteitsbeginsel. Het opportuniteitsbeginsel bewerkstelligt dat het mogelijk is per geval een billijke beslissing te nemen.¹⁶

Voor een aanzienlijk deel is het opsporings- en vervolgingsbeleid neergelegd in algemene aanwijzingen die zijn vastgesteld door het College van procureurs-generaal.¹⁷ De officier van justitie is daaraan gebonden bij het nemen van de vervolgingsbeslissing. Desalniettemin is het komen tot een andere beslissing mogelijk, doordat het karakter van de aanwijzing met zich meebrengt dat op grond van bijzonderheden van het concrete geval kan worden afgeweken. Het opportuniteitsbeginsel is zodoende een fundamenteel beginsel dat het hele strafproces kleurt. Binding van de rechter aan de tenlastelegging is voor een gewichtig deel op het opportuniteitsbeginsel gebaseerd. In het nieuwe Wetboek van Strafvordering zal het opportuniteitsbeginsel weer een van de leidende beginselen zijn.¹⁸

2.2 De taakuitoefening van een officier van justitie

Het merendeel van de feitelijke waarheidsvinding wordt verricht door politiemedewerkers, maar de officier van justitie is de spin in het web bij wie alle informatie samenkomt.¹⁹ De officier van justitie heeft als magistraat het gezag over de opsporing en kan de nodige aanwijzingen en bevelen geven aan de politie.²⁰ Alle belangen afwegend neemt de officier van justitie de vervolgings- of afdoeningsbeslissing.²¹ Hierbij moeten officieren van justitie zich, net zoals andere medewerkers van de Staat, aan de Gedragscode Integriteit Rijk houden. Deze gedragscode is eind 2019 in werking getreden, omdat de overheid in haar functioneren eerlijk en betrouwbaar moet zijn. Dit is belangrijk omdat privégedrag invloed kan hebben.²² In de kern mag een officier van justitie zich echter niet laten leiden door druk vanuit de media of de politiek. Een integere officier van justitie is noodzakelijk, vanwege de ingrijpende bevoegdheden die deze functionaris kan inzetten.²³

¹⁴ Corstens 2018, p. 120.

¹⁵ Art. 167 en 242 Sv.

¹⁶ Ter Haar, Meijer & Seuters 2015, p. 3-4.

¹⁷ Art. 130 lid 6 Wet RO.

¹⁸ Ambtelijke versie juli 2020 MvT WvSv, p. 106-591.

¹⁹ Lindeman 2017, p. 120.

²⁰ Art. 132a Sv en art. 12 Politiewet 2012.

²¹ Lindeman 2017, p. 187-190.

²² *Stb.* 2019, 71141.

²³ De Meijer, AA 2019/0946, p. 953-954.

2.3 Strafvorderingsrichtlijnen

Een officier van justitie zal, indien er sprake is van neonaticide, drie strafforderingsrichtlijnen in acht moeten nemen. Allereerst is de aanwijzing kader voor straffordering meerderjarigen essentieel. Op basis van de richtlijn wordt bepaald welke sanctie het landelijk uitgangspunt is voor soortgelijke feiten.²⁴ Daarnaast is de richtlijn voor straffordering voor kindermishandeling van toepassing. Deze richtlijn dient te worden gebruikt bij huiselijk geweld tegen kinderen. Hierin is bepaald dat een beleidssepot en geldboete in beginsel niet zijn toegestaan. Dit doet immers geen recht aan de aard en de ernst van het strafbare feit. Tevens is een kale werkstraf zelden zinvol, omdat de onderliggende (agressie)problematiek hiermee niet wordt aangepakt. Gelet op deze problematiek wordt er in de strafeis zoveel mogelijk een voorwaardelijk strafdeel opgenomen. Verder moet een kindermishandelingszaak te allen tijde aan de rechter worden voorgelegd.²⁵ Bij de bepaling van de strafmaat wordt altijd een strafmaatoverleg gehouden, waaraan de portefeuillehouder Huiselijk geweld en kindermishandeling deelneemt. Kindermishandelingszaken kennen een grote verscheidenheid, waardoor maatwerk noodzakelijk is.²⁶

De richtlijn voor straffordering voor kindermishandeling kan tot slot worden aangevuld door de aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze aanwijzing is van zwaarwegend belang in de situatie waarbij het slachtoffer in een relatie van afhankelijkheid en/of onvrijheid staat ten opzichte van de pleger van het delict. Er wordt in deze aanwijzing in grote mate rekening gehouden met de belangen van het slachtoffer. Verder wordt er bij de inzet van het strafrecht niet alleen gekeken naar de wijze waarop moet worden omgegaan met (ernstig) verstandelijke beperkte daders, maar ook naar de ernst van de gedraging, de aangerichte schade en de impact die het delict heeft gehad op de samenleving.²⁷

Onlangs is er kritiek geuit op de bestaande strafforderingsrichtlijnen van het OM. Het is maar de vraag in hoeverre het OM nauwkeurig heeft gekeken naar de verhoudingen tussen de daarin opgenomen strafmaatuitgangspunten voor verschillende delicten. In allerhande richtlijnen wordt vaak ongeveer dezelfde strafsoort, -maat en -modaliteit als vertrekpunt genomen, terwijl dit gezien de variatie in de aard en ernst van de betrokken strafbare feiten de vraag is of dat gerechtvaardigd is. Een advies luidt dat het OM de strafforderingsrichtlijnen op het punt van onderlinge samenhang nog eens kritisch tegen het licht zal moeten houden.²⁸

²⁴ Aanwijzing kader voor straffordering meerderjarigen 2019 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 april 2019), *Stcrt.* 2019, 2019A003.

²⁵ Richtlijn voor straffordering kindermishandeling 2015 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 maart 2015), *Stcrt.* 2015, 2015R050, uitgangspunten strafeis.

²⁶ Richtlijn voor straffordering kindermishandeling 2015 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 maart 2015), *Stcrt.* 2015, 2015R050.

²⁷ Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling 2016 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 mei 2016), *Stcrt.* 2016, 2016A003.

²⁸ Van den Bosch & Sander, AA 2020/0315, p. 315.

2.4 De inrichting van de tenlastelegging

In 2011 heeft Lindeman een jaar lang officieren van justitie geobserveerd, met als doel een beeld te schetsen van de taakopvatting en taakinvulling van de officier van justitie in de 21ste eeuw.²⁹

Lindeman heeft vastgesteld dat officieren van justitie het, bij de opstelling van de tenlastelegging, normaal vinden dat zij met richtlijnen moeten werken en dat hun vrije beslissingsruimte beperkt is. Zij laten omgekeerd ook zien dat zij bereid zijn om af te wijken van beleidsregels als zij de richtlijnen als 'draconisch' beschouwen. Toch is het vandaag de dag moeilijker om af te wijken van richtlijnen. Dit is te wijten aan de bureaucratie. Het OM bepaald op steeds breder terrein welke weg officieren moeten volgen alvorens tot een beslissing te komen. Daarmee kan er bij de officier een risico van vormelijkheid bestaan.³⁰ Tegenwoordig is niet de uitkomst van de zaak, maar de vraag of men zich aan de voorschriften van het OM heeft gehouden bepalend.³¹ De mate waarin een officier aan zulke voorschriften is gebonden verschilt. Waar de ene officier de vrije ruimte heeft, zijn de handen van een andere officier gebonden door beleid en protocol. Het is zelfs mogelijk dat een zaak pas aan het eind van de procedure bij de officier terechtkomt.³²

Het onderzoek van Lindeman toont aan dat institutionalisering van het OM een dreigende blokkerende werking ten opzichte van de taakinvulling van officieren kan hebben. Een officier van de 21ste eeuw zal bovengemiddeld vaardig moeten zijn in het coördineren van het werk, het beheren van werkprocessen, het communiceren met externe organisaties en het effectueren van beleid. Deze processen zijn soms zo gecompliceerd dat officieren geregeld niet meer de mogelijkheid hebben de gang van zaken naar hun hand te zetten. De institutionalisering zorgt ervoor dat taken niet alleen worden ingevuld op grond van individuele beslissingen door officieren. Officieren moeten rekening houden met de institutionele verwachtingspatronen. Deze verwachtingspatronen zijn vertaald in beleidsregels. Lindeman komt tot de conclusie dat de werking en toepassing van het opportuniteitsbeginsel tegen het licht moet worden gehouden, wil het ambt van officier van justitie zijn meerwaarde behouden.³³

Daar komt bij dat er aandacht moet worden besteed aan het wetsvoorstel omtrent de verhoging van de strafoplegging van art. 151 Sr die al in 2009 centraal stond. Aanleiding tot dit wetsvoorstel was de onvrede over de toenemende criminaliteit en de mening dat de rechterlijke macht vaak lichter straft dan volgens de samenleving wenselijk is.³⁴ Dit heeft geleid tot een voorstel van verandering in de strafoplegging van art. 151 Sr. De huidige maximumstraf betreft 2 jaar gevangenisstraf of een geldboete van de vierde categorie.³⁵ Het wetsvoorstel wilde dit veranderen in een maximumstraf van 30 jaar, met een minimumstraf van 10 jaar onvoorwaardelijk.³⁶ Dit

²⁹ Lindeman 2017, p. 3.

³⁰ Lindeman 2017, p. 246-252.

³¹ Buruma 2014, p. 1835.

³² Lindeman 2017, p. 291.

³³ Lindeman 2017, p. 290-294.

³⁴ *Kamerstukken II 2008/09, 31938, 3, p. 1.*

³⁵ Art. 151 Sr.

³⁶ *Kamerstukken II 2008/09, 31938, 3, p. 16.*

wetsvoorstel is niet verder in behandeling genomen, omdat deze ingrepen los van elkaar al moeilijk te verwezenlijken zouden zijn. Het gaat tenslotte om een drastische verhoging van maximumstraffen over bijna de hele linie, het implementeren van substantiële tot immense minimumstraffen, het aantasten van de fundamenteën van het jeugdstrafrecht en het opnemen van verplichte voorlopige hechtenis bij grote reeksen misdrijven. Binnen de vakliteratuur wordt er gesproken van een 'aardverschuiving'.³⁷ Bovendien toont rechtsvergelijkend onderzoek aan dat in de landen die minimumstraffen kennen, er diverse juridische bepalingen zijn gecreëerd die ertoe leiden dat in bepaalde gevallen de wettelijk verplichte minimumstraf ondanks alles niet wordt opgelegd. Er kwam naar voren dat het OM soms seponeringsbevoegdheden inzet, waardoor een zaak waarin een wettelijk strafminimum geldt, niet aan de rechter wordt voorgelegd. Er heerst behoefte om de hardheid van de wet in sommige individuele gevallen te verzachten.³⁸

De discussie is hiermee niet afgedaan, want officier van justitie Van Kuppeveld heeft in 2012 openlijk kritiek geuit op art. 151 Sr. Hij vond dat het aan nabestaanden niet uit te leggen is waarom op het laten verdwijnen van een stoffelijk overschot bij een misdrijf een maximale gevangenisstraf staat van slechts 2 jaar.³⁹

2.5 Conclusie

Bij de taakuitoefening is een officier van justitie niet geheel vrij om af te wijken van het bestaande beleid. Dit blijkt temeer uit de richtlijnen waaraan officieren van justitie zich dienen te houden. Er wordt daardoor niet in alle gevallen afgeweken van het geldende beleid. Vooral wanneer deze strafvorderingsrichtlijnen niks concreets zeggen over mogelijke vervolging bij een neonaticideslachtoffer. Het is aan de eigen interpretatie van de officier van justitie om over te gaan tot vervolging. Bij deze eigen interpretatie moet in acht worden genomen dat een officier van justitie niet altijd de tijd heeft voor een uitgebreide belangenafweging.

Er kan bij de invulling van de tenlastelegging en de hiermee samenhangende eigen interpretatie van officieren van justitie worden verwezen naar hetgeen officier van justitie Van Kuppeveld heeft aangegeven.⁴⁰ Mogelijkerwijs vermijden officieren van justitie deze gevoelige kwestie en nemen zij art. 151 Sr daarom niet op in de tenlastelegging.

Tot op heden is er verder vanuit het kabinet geen aandacht meer besteed aan de te lage strafbaarstelling van art. 151 Sr. Deze discussie is hoe dan ook van belang. Denkbaar is dat deze te lage strafbaarstelling eventueel een rol speelt bij het niet opnemen van art. 151 Sr in de tenlastelegging.

³⁷ Groenhuijsen, *DD* 2010/9 p. 118.

³⁸ *Kamerstukken II* 2008/09, 31938, 3, p. 2-3.

³⁹ 'Hogere straf als lichaam weg is', *Reformatisch Dagblad* 15 augustus 2012.

⁴⁰ 'Hogere straf als lichaam weg is', *Reformatisch Dagblad* 15 augustus 2012.

Hoofdstuk 3: Jurisprudentie in zaken van neonaticide in de periode van 2001-2021

3.1 Inleiding

Veruit de meeste gerechtelijke uitspraken richtten zich op de geboorte en de dood van het neonaticideslachtoffer. De uitspraken gaan voornamelijk over het veroorzaken van de dood van het neonaticideslachtoffer.⁴¹ Een kleiner gedeelte van de gerechtelijke uitspraken heeft betrekking op het verbergen van het lichaam van een dode pasgeborene.⁴² Het onttrekken van een lijk aan nasporing is neergelegd in art. 151 Sr.⁴³ Kort samengevat houdt dit in dat de verdachte wil voorkomen dat anderen het lijk waarnemen.⁴⁴ Een nadere uitwerking is te vinden in de rechtspraak.⁴⁵

In art. 151 Sr worden onder andere de bestanddelen begraven, verbranden, vernietigen, verbergen, vervoeren en wegmaken genoemd. Er moet aan een van deze vereisten worden voldaan, voordat het tot een veroordeling kan komen.⁴⁶ De bestanddelen uit deze delictomschrijving zijn voor meerdere interpretaties vatbaar, waardoor dit van grote invloed is op de invulling van de tenlastelegging. In dit hoofdstuk wordt daarom jurisprudentie in de periode van 2001-2021 onderzocht om inzicht te krijgen in de opname van art. 151 Sr in de tenlastelegging.

3.2 De inhoud en achterliggende betekenis van art. 151 Sr

Bij het nader bestuderen van art. 151 Sr is het op de juiste manier interpreteren van het bestanddeel opzet van grote betekenis. Met opzet wordt er verwezen naar het zogeheten oogmerk. Dit wordt uitgelegd als het verhelen van het feit of de oorzaak van het overlijden.⁴⁷ Uit vaste rechtspraak blijkt dat het ontbreken van opzet slechts bij hoge uitzondering wordt aangenomen door de rechter.⁴⁸ Een contra-indicatie voor het vereiste opzet is het plaatsen van een tas, met daarin verstopt een baby, op een drukbezochte en opvallende plek.⁴⁹

Bij het analyseren van art. 151 Sr is het voorts relevant om mee te wegen dat de wetgever bij vervolging van het delict niet zozeer een hogere strafmaat wenselijk acht. Dit is niet het uitgangspunt van de wetgever geweest bij het opstellen van art. 151 Sr. Het gaat bij vervolging voor het wegmaken van een babylijkje om het benadrukken dat het bestaansrecht van de baby op meerdere wijze is ontnomen.⁵⁰

⁴¹ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 202.

⁴² De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 167.

⁴³ Art. 151 Sr.

⁴⁴ Ten Voorde, in: *T&C Strafrecht 2020*, art. 151 Sr, aant. 7.

⁴⁵ Rb. Oost-Brabant 7 oktober 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5776.

⁴⁶ Ten Voorde, in: *T&C Strafrecht 2020*, art. 151 Sr.

⁴⁷ Ten Voorde, in: *T&C Strafrecht 2020*, art. 151 Sr, aant. 7.

⁴⁸ Rb. Gelderland 20 juni 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:3826.

⁴⁹ Rb. Oost-Brabant 7 oktober 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5776.

⁵⁰ De Wijs-Heijlaerts, *Expertise en Recht 2020*, p. 247.

3.3 Het verbergen van een babylijkje

In veertien van de eenendertig onderzochte neonaticidezaken heeft de moeder haar pasgeborene verborgen in een tas, vuilniszak of vuilniscontainer.⁵¹ Dit komt overeen met eerder verricht onderzoek, waaruit bleek dat moeders hun overleden pasgeborene bij zich houden. Dit doen zij omdat zij niet direct afstand kunnen nemen van hun kind.⁵²

Het delictsbestanddeel 'verbergen' houdt in dat het lijk aan elke nasporing wordt onttrokken en waarmee zijn/haar bestaan onzeker wordt gemaakt.⁵³ Wanneer een lijk in een deken is gewikkeld en zichtbaar in een greppel langs de weg ligt, is het niet verborgen.⁵⁴ Dat is eveneens het geval wanneer een lijk in vuilniszakken verpakt in een sporttas is gestopt en in de keuken van een woning is neergelegd.⁵⁵ Daarentegen wordt het in plastic en in een deken gewikkeld achterlaten van een lijk in een bos wel gekwalificeerd als verbergen.⁵⁶ Er is tevens sprake van verbergen als het babylijkje, gehuld in een plastic tas, is verstopt in een schuur.⁵⁷ Tot slot wordt het wegstoppen van een babylijkje in een kistje, verstopt in een koffer, ook gekwalificeerd als verbergen.⁵⁸ Geconcludeerd kan worden dat de plek én de manier waarop het babylijkje wordt verborgen van doorslaggevend belang zijn.

Het verbergen kan bovendien meermalen ten laste worden gelegd. Een voorbeeld hiervan is een zaak die in 2015 voor de rechtbank is gekomen. Een moeder is veroordeeld omdat zij tussen 2008 en 2015 drie babylijkjes had verborgen. De eerste baby had zij verborgen op zolder, de tweede baby in een park en de derde baby in haar schuur. Zij is uiteindelijk niet in alle drie de gevallen veroordeeld voor het wegmaken van een babylijkje. Slechts in de laatste twee situaties werd er daadwerkelijk voldaan aan de invulling van het verbergen van een babylijkje.⁵⁹ De vraag is waarom het verbergen van een babylijkje de ene keer wel kon worden gekwalificeerd als het verbergen en de andere keer niet.

Het is niet zonder meer duidelijk waarom art. 151 Sr in sommige gevallen niet ten laste wordt gelegd. Een mogelijke verklaring voor het niet opnemen van art. 151 Sr is gelegen in de onzekerheid van de doodsoorzaak. Te denken valt aan een rechtszaak uit 2010. De moeder had haar baby in een plastic tas gestopt. Deze tas had zij tussen een dressoir en een verhitte verwarming geplaatst. Hierdoor was de baby mogelijk omgekomen door de hitte.⁶⁰ Er kon daardoor niet worden gesproken van het verhullen van de dood, aangezien de baby op een later moment zou kunnen zijn gestorven.

⁵¹ Zie bijlage 1 en 2.

⁵² Verheugt 2007, p. 160.

⁵³ Fokkens, in: *Noyon/Langemeijer/Remmelink Strafrecht*, art. 151 Sr, aant. 2.

⁵⁴ HR 14 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AJ1420.

⁵⁵ Rb. Rotterdam 10 maart 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BP7321.

⁵⁶ Rb. 's-Hertogenbosch 10 oktober 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BB5895.

⁵⁷ Rb. Breda 7 juli 2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AP8503.

⁵⁸ Rb. 's-Gravenhage 14 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW2455.

⁵⁹ Rb. Noord-Holland 12 mei 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:3947.

⁶⁰ Rb. Alkmaar 22 september 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BN8013.

Een andere beweegreden om het verbergen niet aan te nemen, is het in hulpeloze toestand brengen of laten van een baby. Volgens vaste rechtspraak duidt het achterlaten van de baby in meerdere afgesloten plastic tassen eerder op het in hulpeloze toestand brengen van de baby, dan op het verbergen van een babylijkje. De dood is wellicht pas ingetreden nadat de baby in de plastic tassen is gestopt.⁶¹ Deze rechtszaak toont overeenkomsten met de rechtszaak die in hoofdstuk 1 is genoemd. De moeder had haar baby, onmiddellijk na de geboorte, in twee vuilniszakken gestopt en vervolgens in een klike achtergelaten. Doordat de vuilniszakken stevig waren dichtgeknoopt, werd de baby gesmoord. Deskundigen hebben vastgesteld dat de baby door verstikking om het leven is gebracht.⁶² Om die reden kon er niet worden gesproken over het wegmaken van een babylijkje.

Het tijdstip waarop een baby vermoedelijk is overleden, is van doorslaggevend belang om te bepalen of er sprake is van een lijk op het moment van het verstoppen van de baby.

3.4 Discussie omtrent de invulling van het delictsbestanddeel 'verbergen'

Het niet opnemen van art. 151 Sr in de tenlastelegging roept vragen op als de casus sterke overeenkomsten vertoont met rechtszaken waarbij art. 151 Sr wel ten laste is gelegd. Hier was sprake van in 2007 en 2008.⁶³ In 2007 had de moeder haar baby verborgen in een vuilniscontainer bij haar woning.⁶⁴ In 2008 had de moeder haar twee babylijkjes verborgen door ze op twee verschillende plekken te verstoppen. Haar eerste baby had ze in een tas verstoppt in de tuin van haar studentenhuis. Haar tweede baby had ze in een tas op de zolder van haar moeder verstoppt.⁶⁵ Bij eerdere jurisprudentie was het gegeven dat het babylijkje was verborgen in een vuilniscontainer of tas voldoende om op te nemen in de tenlastelegging. Het is niet helder waarom art. 151 Sr in deze gevallen niet is opgenomen in de tenlastelegging. Hierdoor kan men zich afvragen of er recht wordt gedaan aan deze neonaticideslachtoffers.

Er bestaat evengoed verdeeldheid over het achterlaten van een babylijkje in een auto en of dit onder de reikwijdte van art. 151 Sr valt. Een blik op eerdere jurisprudentie zal dit niet verhelderen, doordat er in het verleden op twee verschillende manieren is geoordeeld. In 2002 heeft een moeder een babylijkje drie maanden in een tas op de achterbank van haar auto laten liggen, maar is art. 151 Sr niet ter sprake gekomen.⁶⁶ In 2014 heeft de rechtbank daartegenover beslist dat het achterlaten van een babylijkje in een auto in de kofferbak valt onder het verbergen.⁶⁷ Onduidelijk is waarom dit in 2002 niet ten laste is gelegd en in 2014 wel.

⁶¹ Rb. Gelderland 2 december 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7416.

⁶² Hof Arnhem-Leeuwarden 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5061.

⁶³ Rb. Groningen 24 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BD0507 en Rb. Almelo 30 november 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BK4760.

⁶⁴ Rb. Groningen 24 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BD0507.

⁶⁵ Rb. Almelo 30 november 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BK4760.

⁶⁶ Rb. Amsterdam 6 november 2002, ECLI:NL:RBAMS:2002:AF0717.

⁶⁷ Rb. Gelderland 20 juni 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:3826.

3.5 Het wegmaken en verhelen van een babylijkje

Het delictsbestanddeel 'wegmaken' verwijst naar het doen verdwijnen van een lijk.⁶⁸ Belangrijk is dat het onherkenbaar maken van een lijk geen wegmaken is.⁶⁹ Wat onder het wegmaken valt is het in het water gooien van een lijk.⁷⁰ Ingeval een babylijkje in het water wordt gegooid, met als doel het verbergen van de dood, moet het om een reeds overleden baby gaan. De mogelijkheid dat de baby door verdrinking om het leven is gekomen, is een motief om art. 151 Sr niet ten laste te leggen.⁷¹ Het is om deze reden onbegrijpelijk dat art. 151 Sr niet ten laste is gelegd in een zaak uit 2004. De moeder en haar vriend hadden hun pasgeborene op gruwelijke wijze van het leven beroofd. Daarna hadden zij het lijkje verpakt en in een gracht gegooid.⁷² Op het moment dat het baby'tje in het water was gegooid, was de dood al ingetreden.

Dan volgt het 'verhelen' van een lijk, dat wordt gekwalificeerd als het onzichtbaar ofwel niet waarneembaar maken.⁷³ Ten aanzien van het verhelen bestaat er een soortgelijk onrecht.

Onder verhelen valt het op het balkon zetten van een vuilniszak met daarin een babylijkje.⁷⁴ Zodoende klinkt het verstoppertje van vier babylijkjes in koffers als verhelen, omdat de babylijkjes onzichtbaar zijn voor anderen.⁷⁵ Tegen de verwachtingen in, die eerdere jurisprudentie heeft gewekt, heeft de officier van justitie in deze rechtszaak het verhelen van de babylijkjes niet opgenomen in de tenlastelegging. Dit heeft tot gevolg gehad dat behandeling van art. 151 Sr niet aan bod is gekomen.

3.6 Conclusie

Een analyse van de jurisprudentie van de afgelopen twintig jaar laat zien dat niet in alle gevallen duidelijk is waarom art. 151 Sr niet is opgenomen in de tenlastelegging. Er kan worden verwezen naar een rechtszaak uit 2004, waarbij de moeder en haar vriend het babylijkje in de gracht hadden gegooid.⁷⁶ Er is in deze zaak op geen enkele wijze recht gedaan aan het vermoorde slachtoffer door art. 151 Sr niet op te nemen in de tenlastelegging. Vooral doordat in eerdere jurisprudentie naar voren is gekomen dat dit gekwalificeerd kan worden als het wegmaken van een lijk.⁷⁷ Hetzelfde onrecht geldt voor het verhelen van een babylijkje in de rechtszaak uit 2012.⁷⁸ Voor de samenleving is het onverklaarbaar waarom dit niet onder het verhelen valt.

⁶⁸ Ten Voorde, in: *T&C Strafrecht* 2020, art. 151 Sr, aant. 8.

⁶⁹ Fokkens, in: *Noyon/Langemeijer/Remmelink Strafrecht*, art. 151 Sr, aant. 2.

⁷⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden 22 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ8198.

⁷¹ Hof 's-Gravenhage 30 oktober 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AF0712.

⁷² Rb. 's-Gravenhage 26 november 2004, ECLI:NL:RBSGR:2004:AR6518.

⁷³ Ten Voorde, in: *T&C Strafrecht* 2020, art. 151 Sr, aant. 8.

⁷⁴ Rb. Rotterdam 7 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10032.

⁷⁵ Hof Leeuwarden 11 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9891.

⁷⁶ Rb. 's-Gravenhage 26 november 2004, ECLI:NL:RBSGR:2004:AR6518.

⁷⁷ Hof Arnhem-Leeuwarden 22 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ8198.

⁷⁸ Hof Leeuwarden 11 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9891.

Inmiddels is het, naar aanleiding van het verrichtte jurisprudentieonderzoek, duidelijk dat het verbergen van een babylijkje voor meerdere interpretaties vatbaar is. Hierdoor is het moeilijk om de uitkomst van een zaak te voorspellen.

Met een blik op de toekomst kunnen er twijfels worden gezet bij opname van art. 151 Sr in de zaken uit februari, maart en mei 2021 die wellicht voor de rechter zullen komen.⁷⁹ Het babylijkje lag in de zaak van maart 2021 in de tuin begraven, maar het is nog maar de vraag of een officier van justitie dit voldoende vindt voor opname van art. 151 Sr in de tenlastelegging.⁸⁰ Hetzelfde geldt voor de recentste zaak van 12 mei 2021, waarbij een babylijkje, verborgen in een vuilniszak, werd aangetroffen in een park.⁸¹ Door de gecompliceerde begrippen, die voor meerdere interpretaties vatbaar zijn, is het onmogelijk om vooraf te kunnen bepalen op welk bestanddeel een officier van justitie de tenlastelegging zal baseren.

⁷⁹ 'Levende baby gevonden in ondergrondse afvalcontainer in Amsterdam', *RTL Nieuws* 22 februari 2021; 'Dode baby gevonden in achtertuin in 's-Heerenberg', *NOS Nieuws* 2 maart 2021; 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', *NOS Nieuws* 12 mei 2021.

⁸⁰ 'Dode baby gevonden in achtertuin in 's-Heerenberg', *NOS Nieuws* 2 maart 2021.

⁸¹ 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', *NOS Nieuws* 12 mei 2021.

Hoofdstuk 4: Het recht van het kind om geregistreerd te worden vanuit het perspectief van het IVRK

4.1 Inleiding

Op 8 maart 1995 heeft Nederland het IVRK geratificeerd. Dit is een uniek verdrag, omdat het alle kinderrechten bundelt in één verdrag. Kinderen vergen speciale bescherming en het is de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat deze verplichtingen worden nageleefd.⁸² Een aantal van deze verplichtingen zijn opgenomen in art. 6 en 7 IVRK.

Op de Staten ligt, op basis van art. 6 IVRK, de verplichting dat zij de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind in de ruimst mogelijke mate waarborgen. Dit wordt omschreven als het recht van het kind op leven.⁸³ Regels inzake de naam, nationaliteit en geboorteregistratie van het kind zijn neergelegd in art. 7 IVRK. Hieruit vloeit het recht voort om geregistreerd te worden als mens, dat haar oorsprong vindt in het recht om te bestaan.⁸⁴ Deze geboorteregistratie is fundamenteel, omdat dit bijdraagt aan het tegengaan van verdwijningen van kinderen. Het doel is daarnaast dat Staten die partij zijn bij het IVRK, verplicht zijn om ernaar te streven dat elk kind vanaf de geboorte een nationaliteit krijgt. In het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.⁸⁵ In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het recht van geboorteregistratie, gezien vanuit het perspectief van het IVRK.

4.2 Staatloze kinderen in Nederland

Baby's die bij geboorte niet zijn geregistreerd en geen nationaliteit hebben verkregen, zijn staatloos. Dit probleem bestaat al geruime tijd. Om dit te voorkomen kwam in 1961 een Verdrag tot beperking der staatloosheid tot stand, waarbij het verhinderen van staatloosheid, bijvoorbeeld bij geboorte, centraal stond.⁸⁶

Staatlozen worden fors aangetast in hun menselijke waardigheid. Naast dat het hebben van een nationaliteit van emotionele waarde is, resulteert het ontbreken van een nationaliteit in vormen van uitsluiting.⁸⁷ Internationale wetten, waaronder het IVRK, zorgen ervoor dat kinderen een nationaliteit krijgen, maar naar schatting bestaat de helft van de groep staatlozen uit kinderen. Om deze kwestie op te lossen is het cruciaal dat er een adequaat en inclusief systeem van geboorteregistratie bestaat.⁸⁸

Het College voor de Rechten van de Mens (hierna: CRM) stelde in 2019 dat Nederland een procedure nodig heeft om staatloosheid vast te stellen, zodat het recht op een nationaliteit voor

⁸² Blaak e.a. 2005, p.1-2.

⁸³ Detrick, in *T&C PFR 2020*, art. 6 IVRK.

⁸⁴ *Kamerstukken II 1992/93*, 22855, 3, p. 7-12.

⁸⁵ Detrick, in *T&C PFR 2020*, art. 7 IVRK.

⁸⁶ Edwards & Van Waas 2014, p. 64-87.

⁸⁷ Van Dael e.a., *Justitiële verkenningen*, 2018/2, p. 99-102.

⁸⁸ European Network of National Human Rights Institutions 2014, p. 2-3.

staatloze kinderen wordt gegarandeerd. Het niet opvolgen van deze aanbeveling heeft tot gevolg dat kinderen, die mogelijk staatloos zijn, tot de groep 'nationaliteit onbekend' horen. Dit biedt onvoldoende rechtsbescherming, aangezien deze kinderen niet de bescherming kunnen genieten van de verdragen inzake staatlozen.⁸⁹ In reactie hierop heeft in december 2020 staatssecretaris van Justitie en Veiligheid Broekers-Knol het wetsvoorstel 'Wet vaststellingsprocedure staatloosheid' ingediend. Nederland erkend hiermee dat staatlozen zich in een kwetsbare positie bevinden. Dit wetsvoorstel beoogt een procedure in werking te stellen om staatloosheid te laten vaststellen door een rechter. Het gaat hierbij om een groep personen die rechtmatig verblijf hebben, maar slecht of niet gedocumenteerd zijn en daarom niet als staatloos in de basisregistratie personen kunnen worden geregistreerd.⁹⁰ Tot op heden is het onzeker wat deze afbakening voor kinderen betekent. Wel komt in het wetsvoorstel naar voren dat er aan het belang van kinderen wordt gedacht en dat adviezen van het CRM worden meegenomen.⁹¹ Het antwoord op deze vraag zal op zich moeten laten wachten, omdat op 20 januari 2021 het wetsvoorstel controversieel is verklaard wegens het demissionaire kabinet.⁹²

4.3 De Wet Basisregistratie Personen

Een wetswijziging van de basisregistratie personen (hierna: BRP) heeft getracht om het recht van een levenloos geboren baby te beschermen. In de beleving van de ouders blijft het overleden kind deel uitmaken van het gezin. Met deze wijziging wordt tegemoetgekomen aan de uitdrukkelijke wens van de ouders om de gegevens van deze overleden baby's in de BRP terug te zien.⁹³ Ouders van levenloos geboren baby's verlangen naar erkenning door de overheid dat hun kind daadwerkelijk ter wereld is gekomen. Tegenwoordig gebeurt dit door registratie in de burgerlijke stand.⁹⁴ Ouders mogen zelf beslissen of zij hun overleden baby inschrijven in de BRP.⁹⁵ De opgemaakte akte komt zoveel mogelijk overeen met de geboorteakte van een levend geboren kind.⁹⁶

Voor het opmaken van een geboorteakte van een (levenloos geboren) kind, moet vanzelfsprekend eerst aangifte worden gedaan van de geboorte. Dit gebeurt bij neonaticideslachtoffers door de aard van het misdrijf de facto niet.⁹⁷ Een onontdekt neonaticideslachtoffer wordt niet ingeschreven in de BRP, krijgt geen nationaliteit en geen naam. Dit bemoeilijkt de geboorteregistratie van neonaticideslachtoffers.⁹⁸ Dit zou een probleem kunnen vormen voor de opname in de BRP, omdat

⁸⁹ Het College voor de Rechten van de Mens 2019, p. 3-4.

⁹⁰ *Kamerstukken II 2020/21*, 35687, 3, p. 1-3.

⁹¹ *Kamerstukken II 2020/21*, 35687, 3, p. 4-6.

⁹² Besluitenlijst van de procedurevergadering Justitie en Veiligheid van woensdag 20 januari 2021, p. 7.

⁹³ *Kamerstukken II 2017/18*, 34882, 3, p. 1-6.

⁹⁴ Brunetti, *FJR*, 2019/20, p. 1-2.

⁹⁵ *Kamerstukken II 2017/18*, 34882, 3, p. 1-6.

⁹⁶ Brunetti, *FJR*, 2019/20, p. 3.

⁹⁷ De Wijs-Heijlaerts, *Expertise en Recht* 2020, p. 248.

⁹⁸ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 188.

de Nederlandse wet het nalaten van het doen van geboorteaangifte niet strafbaar stelt, indien de moeder als enige op de hoogte is van het bestaan van de baby.⁹⁹ De Nederlandse wetgever heeft enkel het rechtsgoed van de Burgerlijke Staat inzake de geboorteaangifte beschermd.¹⁰⁰ De moeder is bevoegd om geboorteaangifte te doen, maar zij is dit niet verplicht. Het nalaten van het doen van aangifte van de geboorte is dan ook geen enkele keer opgenomen in de tenlastelegging. Noemenswaardig is dat een ander die aanwezig was bij de geboorte wel verplicht is om geboorteaangifte te doen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de vader van het kind. Een mogelijke reden voor deze verplichting is dat de wetgever uitgaat van de situatie dat er, naast de moeder van het kind, een ander persoon bij de geboorte van een kind aanwezig is of in ieder geval op de hoogte is van de zwangerschap.¹⁰¹ Dit is, indien er sprake is van neonaticide, vaak niet het geval.¹⁰²

4.4 Rechtspraak betreffende het IVRK

In Nederland wordt het IVRK in toenemende mate gebruikt in de rechtspraak.¹⁰³ Deze inburgering in de Nederlandse rechtspraak heeft even geduurd, maar inmiddels begint zich IVRK-jurisprudentie af te tekenen.¹⁰⁴

In verschillende rechtsgebieden wordt er anders omgegaan met het IVRK.¹⁰⁵ Art. 7 IVRK komt daarbij met name tot uiting in vreemdelingenzaken. Het gaat dan over de rechtstreekse werking van het wetsartikel, waar op personen- en familierechtelijke procedures beroep is gedaan.¹⁰⁶ Dit leidt tot de conclusie dat er binnen de huidige IVRK-jurisprudentie nog geen aandacht wordt besteed aan zowel het recht op leven als het geboorteregistratierecht van een neonaticideslachtoffer.

4.5 Conclusie

Dankzij de rechten op inschrijving en op naam wordt de juridische persoonlijkheid van het kind gewaarborgd.¹⁰⁷ Een recente wetswijziging van de Wet BRP heeft bewerkstelligd dat baby's die op het moment van de geboorte niet meer in leven zijn, kunnen worden ingeschreven bij de ouders. In deze gevallen wordt expliciet rekening gehouden met het bestaansrecht van het kind. Wanneer er echter sprake is van een neonaticideslachtoffer blijft de dood verborgen.¹⁰⁸

⁹⁹ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 188-189.

¹⁰⁰ Art. 448 Sr.

¹⁰¹ De Wijs-Heijlaerts 2019, p. 188-189.

¹⁰² Klier e.a., *Archives of Women's Mental Health* 2019, p. 159.

¹⁰³ Liefwaard & Doek, *FJR*, 2015/20, p.1.

¹⁰⁴ Pulles 2014, p. 7.

¹⁰⁵ Limbeek & Bruning 2015, p. 95-101.

¹⁰⁶ Pulles 2014, p. 19-20.

¹⁰⁷ Detrick, in *T&C PFR* 2020, art. 7 IVRK, aant. 1.

¹⁰⁸ Klier e.a., *Archives of Women's Mental Health* 2019, p. 159.

Geconcludeerd kan worden dat het recht om geregistreerd te worden als mens strikter wordt nageleefd wanneer het gaat om een levenloos geboren kind. De wetswijziging van de BRP heeft geen rekening gehouden met registratie van neonaticideslachtoffers. Wellicht kan er aansluiting bij de wetswijziging van de BRP worden gevonden, zodat neonaticideslachtoffers in de toekomst waardig worden erkend door de Nederlandse autoriteiten. Op deze manier kan het IVRK worden nageleefd, doordat er dan recht wordt gedaan aan het bestaansrecht en het geboorteregistratierecht van het kind.

Het is cruciaal dat het geboorteregistratierecht wordt beschermd, omdat dit anders staatsloosheid tot gevolg heeft. Dit is een groot probleem, aangezien de groep staatlozen voor de helft uit kinderen bestaat.¹⁰⁹ De verdragen inzake staatlozen willen dit probleem juist tegengaan. Het is om deze reden eveneens gewenst dat IVRK-jurisprudentie meer vorm en betekenis krijgt. Op die manier kan IVRK-jurisprudentie inzake neonaticidezaken zich ontwikkelen.

¹⁰⁹ European Network of National Human Rights Institutions 2014, p. 2-3.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In deze bachelorscriptie is de volgende onderzoeksvraag onderzocht: *'Is het niet ten laste leggen van art. 151 Sr door de officier van justitie in neonaticidezaken in strijd met het recht op leven en het recht om geregistreerd te worden als mens, zoals afgeleid uit de artikelen 6 en 7 IVRK, mede gelet op jurisprudentie van de afgelopen 20 jaar?'*

Bij de aanvang van het onderzoek was reeds bekend dat neonaticidezaken zeldzame zaken zijn.¹¹⁰ Hierdoor is er slechts beperkte informatie over de werkwijze van officieren van justitie in neonaticidezaken.¹¹¹ Er heerst met name onduidelijkheid omtrent art. 151 Sr. Het is voor het neonaticideslachtoffer, de nabestaanden en de samenleving van belang dat naast kinderdoodslag (art. 290 Sr) of kindermoord (art. 291 Sr) het wegmaken van een babylijkje (art. 151 Sr) ten laste wordt gelegd. Alleen dan kan de moeder voor beide delicten worden veroordeeld.

Uit het vervolgingsbeleid van het OM is onder meer gebleken dat een officier van justitie tijdens de taakuitoefening rekening moet houden met de Gedragscode Integriteit Rijk en diverse strafvorderingsrichtlijnen, welke de opstelling van de tenlastelegging kunnen beïnvloeden. Afwijken van het geldende beleid is moeilijk, omdat alles sterk wordt gereguleerd. Bovendien moeten officieren hun werkzaamheden in relatief korte tijd uitvoeren. Het is niet vanzelfsprekend dat zij ruim de tijd hebben voor een uitgebreide belangenafweging. Een officier van justitie houdt zich namelijk met meer bezig dan alleen de opstelling van de tenlastelegging. Dit leidt tot complicaties. Het is de vraag of het opportunitiebeginsel in alle volledigheid kan worden nageleefd. Daar komt bij dat de kritiek op art. 151 Sr die in het verleden is geuit, wellicht een rol speelt bij het al dan niet opnemen in de tenlastelegging. Het kan voor nabestaanden bovendien onrechtvaardig voelen als art. 151 Sr wel bewezen wordt verklaard en kinderdoodslag en/of kindermoord niet. Zo'n lichte straf waarborgt het recht op leven van een kind niet.

Bij het jurisprudentieonderzoek kwam verder opvallend vaak naar voren dat moeders hun babylijkje verbergen in een tas, vuilniszak of vuilniscontainer. Dit sluit aan bij de resultaten van eerdere onderzoeken. Zo heeft Verheugt in 2007 vastgesteld dat neonaticideplegers hun kind meestal bij zich in de buurt houden. Ze leggen hun kind niet weg, althans, niet echt.¹¹² Dat dit een probleem van alle tijden is, wordt duidelijk op 22 februari, 2 maart en 12 mei 2021.¹¹³ Kort na elkaar zijn er verschillende baby's gevonden, waarbij het vermoeden van neonaticide een rol speelt. Hiermee wordt meteen een complicatie belicht. Bij neonaticide speelt het gevaar dat de omgeving vaak niet op de hoogte is van de zwangerschap van de moeder. De kans is hierdoor groot dat, mits er geen lijk wordt gevonden, er geen kind vermist wordt.¹¹⁴ Dit bemoeilijkt de vervolging.

¹¹⁰ Amon e.a., *Child Abuse Review* 2020, p. 61-72.

¹¹¹ Brennan & Milne 2018, p. 95-117.

¹¹² Verheugt 2007, p. 160.

¹¹³ 'Levende baby gevonden in ondergrondse afvalcontainer in Amsterdam', *RTL Nieuws* 22 februari 2021; 'Dode baby gevonden in achtertuin in 's-Heerenberg', *NOS Nieuws* 2 maart 2021; 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', *NOS Nieuws* 12 mei 2021.

¹¹⁴ De Wijs 2003, p. 13.

Wanneer het dan tot vervolging komt, wordt lang niet in alle gevallen art. 151 Sr naast art. 290 en/of art. 291 Sr ten laste gelegd. Indien art. 151 Sr niet wordt opgenomen in de tenlastelegging, terwijl dit zou kunnen, worden de wetsartikelen 6 en 7 IVRK niet gewaarborgd. Zeker niet als art. 151 Sr in een eerdere zaak wel is opgenomen in de tenlastelegging. Dit schept een oneerlijk precedent en is in strijd met de algemene rechtsbeginselen.¹¹⁵

Het voorgaande hangt samen met het recht om te bestaan als mens en het daarbij behorende geboorteregistratierecht. Het is aan de Nederlandse wetgever om staatloosheid bij neonaticideslachtoffers aan te pakken. Als dit gebeurt wordt voldaan aan de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK en het advies van het CRM.¹¹⁶

Aansluiting kan worden gevonden bij de wetswijziging van de BRP. Deze wetswijziging heeft ervoor gezorgd dat ouders hun levenloos geboren kind kunnen inschrijven in de gemeentelijke basisregistratie.¹¹⁷ Een vereiste is dat er allereerst aangifte moet worden gedaan van de geboorte van het (levenloos geboren) kind. Bij een neonaticideslachtoffer gebeurt dit niet, wat een belemmering vormt voor eventuele erkenning in de BRP.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de mogelijkheid om een geboorteakte op te stellen voor neonaticideslachtoffers, zodat zij vervolgens kunnen worden ingeschreven in de BRP. Een aanbeveling is om daarbij rechtsvergelijkend onderzoek uit te voeren om te kijken hoe andere landen die zijn gebonden aan het IVRK hiermee om gaan. Er kan bijvoorbeeld worden gekeken naar Australië, waar een echtpaar in 2015 een babylijkje heeft geadopteerd. Ondanks pogingen om de biologische moeder van het kindje te vinden, is de identiteit van het baby'tje nooit achterhaald. Het desbetreffende echtpaar heeft ervoor gezorgd dat het baby'tje dankzij adoptie een identiteit kreeg, waardoor het baby'tje is geregistreerd.¹¹⁸ De vraag is of dit in Nederland juridisch mogelijk zou zijn. Voordat er in Nederland tot adoptie van een babylijkje kan worden overgegaan, zal het babylijkje moeten worden ingeschreven in de BRP. Het probleem is dat dit momenteel niet mogelijk is. Dit vormt een belemmering om een babylijkje te kunnen adopteren.

Voor toekomstige neonaticideslachtoffers is het erg belangrijk dat er meer aandacht wordt besteed aan de mogelijkheden die een officier van justitie heeft bij de opstelling van de tenlastelegging. Of en in hoeverre er uiteindelijk recht wordt gedaan aan het bestaansrecht en geboorteregistratierecht hangt voor een aanzienlijk deel af van de inhoud van de tenlastelegging. Een rechter komt zonder opname van art. 151 Sr in de tenlastelegging niet toe aan een veroordeling van art. 151 Sr. Wanneer de officier van justitie in een neonaticidezaak het wegmaken van een babylijkje niet ten laste legt, worden het bestaansrecht en het registratierecht van het kind als mens geschonden. Dit leidt niet tot de waardige erkenning die het CRM en de staten, aangesloten bij het IVRK, beogen.

¹¹⁵ Corstens 2018, p. 42-43 & p. 55-67.

¹¹⁶ Het College voor de Rechten van de Mens 2019, p. 3-4.

¹¹⁷ *Kamerstukken II* 2017/18, 34882, 3, p. 1-6.

¹¹⁸ Van Eyken, 'Wat een pakkend gebaar! Koppel 'adopteert' dode vondeling om baby waardige begrafenis te schenken', *DeMorgen*, 27 april 2015.

Bronvermelding

Bijlage 1

<u>14 neonaticidezaken waarbij de moeder haar pasgeborene heeft verborgen in een tas, vuilniszak of vuilniscontainer</u>	
1. Babylijkje (j) Groningen (11 mei 2001)	<ul style="list-style-type: none">• 'Babylijkje bij vuilnis', <i>ANP</i>, 12 mei 2001.• 'Moeder bewaarde dode baby maandenlang', <i>ANP</i> 13 mei 2001.
2. Babylijkje Breda (2004)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Breda 7 juli 2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AP8503.
3. Babylijkje (m) Leens (23 november 2007)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Groningen 24 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BD0507.
4. Babylijkje (j) Almere (25 november 2007)	<ul style="list-style-type: none">• 'Tienermoeder niet vervolgd na dood baby', <i>NU.nl</i>, 30 juni 2009.
5. Twee babylijkjes Jurgen (j) en Alex (j) Enschede (1 december 2008)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Almelo 30 november 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BK4760.
6. Babylijkje 's-Gravenhage (12 september 2010)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. 's-Gravenhage 14 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW2455.
7. Babylijkje Wieringen (2010)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Alkmaar 22 september 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BN8013.
8. Babylijkje (m) Scherpenzeel (27 augustus 2011)	<ul style="list-style-type: none">• Hof Arnhem-Leeuwarden 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5061.
9. Babylijkje (m) Liempde (22 april 2012)	<ul style="list-style-type: none">• 'Dode baby in Liempde was meisje', <i>NOS Nieuws</i> 23 april 2012.
10. Babylijkje (j) Harderwijk (30 augustus 2013)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Gelderland 2 december 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7416.
11. Babylijkje (j) Breda (30 december 2014)	<ul style="list-style-type: none">• 'Dode baby in vuilniszak in Breda', <i>NOS Nieuws</i> 30 december 2014.
12. Twee babylijkjes (m) Heerhugowaard (8 oktober 2015)	<ul style="list-style-type: none">• Rb. Noord-Holland 12 mei 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:3947.
13. Babylijkje (j) Rotterdam (3 augustus 2017)	<ul style="list-style-type: none">• Halkes, 'Babylijkje gevonden in bosjes in Rotterdam-Zuid', <i>Metro</i> 3 augustus 2017.

14. Babylijkje (m) Wernhout (12 mei 2021)	<ul style="list-style-type: none">• 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', <i>NOS Nieuws</i> 12 mei 2021.• 'Duikers zoeken in meertje na vondst dode baby in Wernhout', <i>RTL Nieuws</i> 16 mei 2021.
--	--

Bijlage 2

<u>31 onderzochte neonaticidezaken, waarbij het wegmaken van een babylijkje al dan niet (in)direct aan de orde was</u>	
1. Babylijkje (m) Rotterdam (31 januari 2001)	<ul style="list-style-type: none"> Hof 's-Gravenhage 30 oktober 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AF0712.
2. Babylijkje (j) Groningen (11 mei 2001)	<ul style="list-style-type: none"> 'Babylijkje bij vuilnis', <i>ANP</i>, 12 mei 2001. 'Moeder bewaarde dode baby maandenlang', <i>ANP</i> 13 mei 2001.
3. Babylijkje Delft (6 november 2001)	<ul style="list-style-type: none"> 'Spelende kinderen vinden babylijkje', <i>Algemeen Dagblad</i>, 12 juni 2001.
4. Babylijkje Hilversum (16 juni 2002)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Amsterdam 6 november 2002, ECLI:NL:RBAMS:2002:AF0717.
5. Babylijkje Breda (2004)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Breda 7 juli 2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AP8503.
6. Babylijkje 's-Gravenhage (7 juni 2004)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. 's-Gravenhage 26 november 2004, ECLI:NL:RBSGR:2004:AR6518.
7. Vijf babylijkjes (j+m) Beverwijk (21 december 2005)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Haarlem 24 oktober 2006, ECLI:NL:RBHAA:2006:AZ0774.
8. Babylijkje (j) Doetinchem (29 januari 2006)	<ul style="list-style-type: none"> 'Doetinchemse baby stierf geen natuurlijke dood', <i>Trouw</i> 6 februari 2006.
9. Babylijkje (m) Brunssum (2008)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Maastricht 24 juni 2008, ECLI:NL:RBMAA:2008:BD5264.
10. Babylijkje (m) Leens (23 november 2007)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Groningen 24 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BD0507.
11. Babylijkje (j) Almere (25 november 2007)	<ul style="list-style-type: none"> 'Tienermoeder niet vervolgd na dood baby', <i>NU.nl</i>, 30 juni 2009.
12. Twee babylijkjes Jurgen (j) en Alex (j) Enschede (1 december 2008)	<ul style="list-style-type: none"> Rb. Almelo 30 november 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BK4760.
13. Babylijkje Wassenaar (4 juni 2009)	<ul style="list-style-type: none"> 'Babylijkje gevonden op Landgoed Clingendael', <i>Trouw</i> 6 juni 2009. 'Babylijkje gevonden in Wassenaar', <i>Politie.nl</i> 16 januari 2020.

14. Babylijkje Breda (25 juli 2010)	<ul style="list-style-type: none"> • 'Babylijkje gevonden in Breda', <i>NOS Nieuws</i> 26 juli 2010.
15. Vier babylijkjes (j+m) Nij Beets (6 augustus 2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Hof Leeuwarden 11 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9891.
16. Drie babylijkjes Geleen (27 augustus 2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Hof 's-Hertogenbosch 12 december 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:6001.
17. Babylijkje 's-Gravenhage (12 september 2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. 's-Gravenhage 14 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW2455.
18. Babylijkje Wieringen (2010)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Alkmaar 22 september 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BN8013.
19. Babylijkje (m) Scherpenzeel (27 augustus 2011)	<ul style="list-style-type: none"> • Hof Arnhem-Leeuwarden 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5061.
20. Babylijkje Zevenaar (14 november 2011)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Gelderland 20 juni 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:3826.
21. Babylijkje (m) Liempde (22 april 2012)	<ul style="list-style-type: none"> • 'Dode baby in Liempde was meisje', <i>NOS Nieuws</i> 23 april 2012.
22. Babylijkje (j) Harderwijk (30 augustus 2013)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Gelderland 2 december 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7416.
23. Twee babylijkjes Amersfoort (13 februari 2014)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Midden-Nederland 1 oktober 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:4603.
24. Babylijkje (m) Eindhoven (10 maart 2014)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Oost-Brabant 7 oktober 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5776.
25. Babylijkje (j) Breda (30 december 2014)	<ul style="list-style-type: none"> • 'Dode baby in vuilniszak in Breda', <i>NOS Nieuws</i> 30 december 2014.
26. Twee babylijkjes (m) Heerhugowaard (8 oktober 2015)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Noord-Holland 12 mei 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:3947.
27. Babylijkje Amsterdam (8 juni 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • 'Dode baby gevonden in Amsterdam', <i>NOS Nieuws</i> 8 juni 2016.
28. Babylijkje (j) Rotterdam (3 augustus 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Halkes, 'Babylijkje gevonden in bosjes in Rotterdam-Zuid', <i>Metro</i> 3 augustus 2017.
29. Babylijkje Schiedam (7 april 2018)	<ul style="list-style-type: none"> • Rb. Rotterdam 7 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10032.
30. Babylijkje 's-Heerenberg (2 maart 2021)	<ul style="list-style-type: none"> • 'Dode baby gevonden in achtertuin in 's-Heerenberg', <i>NOS Nieuws</i> 2 maart 2021.

31. Babylijkje (m) Wernhout (12 mei 2021)	<ul style="list-style-type: none">• 'Pasgeboren baby levenloos gevonden in park in Wernhout', <i>NOS Nieuws</i> 12 mei 2021.• 'Duikers zoeken in meertje na vondst dode baby in Wernhout', <i>RTL Nieuws</i> 16 mei 2021.
--	--

Literatuurlijst

Amon e.a., *Child Abuse Review* 2020, p. 61-72

S. Amon, C.M. Klier, H. Putkonen, G. Weizmann-Henelius & P. Fernandez Arias, 'Neonaticide in the Courtroom? – Room for Improvement? Conclusions Drawn from Austria and Finland's Register Review', *Child Abuse Review* 2020, volume 29/1, p. 61-72.

Blaak e.a. 2005

M. Blaak, M. Kaandorp & S. Meuwese (red.), *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Ars Aequi Libri: Nijmegen 2005 (boek en online).

Bosch, van den & Sander, *AA* 2020, p. 315

L. Van den Bosch & D. Sander, 'Onderlinge samenhang tussen de OM-richtlijnen: twee vraagtekens', *AA* 2020, 0315, p.315.

Brennan & Milne 2018

K. Brennan & E. Milne, *Women and the Criminal Justice System. Criminalising Neonaticide: Reflections on Law and Practice in England and Wales*, London Borough of Camden: Palgrave Macmillan 2018.

Brunetti, *FJR*, 2019/20, p. 1

M. L. Brunetti, 'Sterrenkinderen', *FJR* 2019/20, p. 1.

Buruma, 2014, p. 1835

Y. Buruma, 'Rapport morale', *NJB* 2014 (27), 1340, p. 1834-1838.

Corstens 2018

G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, bewerkt door M.J. Borgers en T. Kooijmans, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Dael, van e.a., *Justitiële verkenningen*, 2018/2, p. 99-102

M. Van Dael, J. Klaas & L. Vaars, 'Staatloosheid als moderne vorm van uitsluiting', *Justitiële verkenningen* 2018/2, p. 99-102.

Detrick 2020

S. Detrick, 'Commentaar op art. 6 & 7 IVRK', in: M.J.C. Coens e.a. (red.), *Tekst en Commentaar Personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2020 (boek en online).

Dijck, van, Snel & Golen, van 2018

G. van Dijck, M. Snel & T. van Golen, *Methoden van rechtswetenschappelijk onderzoek*, Den Haag: Boom Juridisch 2018.

Edwards & Van Waas 2014

A. Edwards & L.E. van Waas, *Nationality and Statelessness under International Law*, Cambridge: Cambridge University Press 2014.

European Network of National Human Rights Institutions 2014, p. 2-3

European Network of National Human Rights Institutions, 'European Network of National Human Rights Institutions Position Paper with Recommendations on the Eradication of statelessness in Europe', *ENNHRI* Brussel: ENNHRI AISBL 2014, p. 2-3.

Eyken, van, DeMorgen 27 april 2015

K. van Eyken, 'Wat een pakkend gebaar! Koppel 'adopteert' dode vondeling om baby waardige begrafenis te schenken', *DeMorgen*, 27 april 2015.

Fokkens 2017

J.W. Fokkens, E.J. Hofstee & A.J.M. Machielse (red.), *Wetboek van Strafrecht – Noyon, Langemeijer, Remmelink*, Deventer: Wolters Kluwer (online bijgewerkt: 20 september 2017).

Groenhuijsen, DD 2010/9 p. 105

M. S. Groenhuijsen, 'Wijziging van het sanctiestelsel, wijziging van de leeftijdsgrenzen in het strafrecht en aanscherping van de bepalingen inzake voorlopige hechtenis, *DD* 2010/9, afl. 2, p. 105-118.

Haar, ter & Meijer 2015

R. Ter Haar, G.H. Meijer & A. Seuters, *Praktijkwijzer Strafrecht 09: Elementair Formeel Strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Halkes, Metro 3 augustus 2017

J. Halkes, 'Babylijkje gevonden in bosjes in Rotterdam-Zuid', *Metro* 3 augustus 2017.

Klier e.a., Archives of Women's Mental Health 2019, p. 159

C. M. Klier, S. Amon, H. Putkonen, P. Fernandez Arias & G. Weizmann-Henelius, 'Repeated neonaticide: differences and similarities to single neonaticide events', *Archives of Women's Mental Health* 2019, volume 22, p. 159.

Liefwaard & Doek, FJR, 2015/20, p.1

T. Liefwaard & J.E. Doek, 'Kinderrechten in de rechtspraak: een internationaal perspectief' *FJR*, 2015/20, p. 1.

Liem & Haarhuis, Tijdschrift voor Veiligheid 2015, p. 56

M. Liem & S. Haarhuis, 'De epidemiologie van kinderdoding in Nederland, 2009-2014', *Tijdschrift voor Veiligheid* 2015, afl. 14, p. 56.

Lindeman 2017

J.M.W. Lindeman, *Officieren van justitie in de 21ste eeuw – Een verslag van participierend observatieonderzoek naar de taakopvatting en taakinfilling van officieren van justitie*, Den-Haag: Boom Juridische Uitgevers 2017.

Limbeek & Bruning 2015

M.M.C. Limbeek & M.R. Bruning, 'The Netherlands', in: T. Liefwaard & J.E. Doek (eds.), *Litigating the Rights of the Child*, Dordrecht: Springer 2015.

Limbeek, TvJr 2019/1, p. 32

M.M.C. Limbeek, 'Respect voor jonge kinderen als dragers van kinderrechten: General Comment No. 7 nader beschouwd', *Tijdschrift voor Jeugdrecht* 2019/1, p. 32.

Meijer, de, AA 2019/0946, p. 953-954

M. E. De Meijer, 'Focus op de integriteit van het Openbaar Ministerie', *AA* 2019, 0946, p. 953-954.

Pulles 2014

G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter: beschouwingen over de toepassing van het internationale verdrag voor de rechten van het kind in de Nederlandse rechtspraak*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers (WLP) 2014.

Soerdjbalie e.a., Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde 2013, p. 1-3

V. Soerdjbalie-Maikoe, K.J. de Wijs-Heijlaerts, L. Meijerman, A.J. Verheugt, T. Sieswerda-Hoogendoorn & A. Maes, 'Neonaticide: vaak vermoed, zelden bewezen', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 2013, afl. 157:A6546, p. 1-3.

Verheugt 2007

A.J. Verheugt, *Moordouders: kinderdoding in Nederland: een klinisch en forensisch psychologische studie naar de persoon van de kinderdoder*, Assen: Koninklijke Van Gorcum BV 2007.

Voorde, ten, 2020

J.M. Ten Voorde, 'Commentaar op art. 151', in: C.P.M. Cleiren e.a. (red.), *Tekst en Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2020 (boek en online).

Wijs, de, 2003

K.J. De Wijs, 'Leven geven en ontnemen: een beschrijvend onderzoek naar ouders die hun kinderen doodden, waarbij eveneens kinderdoders met partnerdoders werden vergeleken', Universiteit van Tilburg 2003.

Wijs-Heijlaerts, de, *Expertise en Recht* 2020, p. 247-248

K. De Wijs-Heijlaerts, 'Neonaticide: gedragsdeskundige en juridische aspecten', *Expertise en Recht* 2020/6, p. 247-248.

Wijs-Heijlaerts, de, 2019

K.J. Wijs-Heijlaerts, *Stil leven: Zwanger, maar niet in verwachting: Een forensisch psychologische studie naar neonaticide in Nederland*, Tilburg: ProefschriftMaken 2019.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 1992/93, 22855, 3.

Kamerstukken II 2008/09, 31938, 3.

Kamerstukken II 2017/18, 34882, 3.

Kamerstukken II 2020/21, 35687, 3

Stb. 2019, 71141.

Regelgeving

Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling 2016 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 mei 2016), *Stcrt* 2016, 2016A003.

Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen 2019 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 april 2019), *Stcrt*. 2019, 2019A003.

Ambtelijke versie juli 2020 Memorie van Toelichting Wetboek van Strafvordering.

Richtlijn voor strafvordering kindermishandeling 2015 (besluit van het College van procureurs-generaal van 1 maart 2015), *Stcrt*. 2015, 2015R050.

Ambtsberichten en andere beleidsdocumenten

Besluitenlijst van de procedurevergadering Justitie en Veiligheid van woensdag 20 januari 2021.

Het College voor de Rechten van de Mens, *To the 84th session of the Committee on the Rights of the Child pre-sessional working group for adoption of the list of issues prior to reporting for the Kingdom of The Netherlands (5th and 6th report)*, juni 2019.

Kamerbrief van de Minister van Justitie en Veiligheid & de Minister van Rechtsbescherming van 12 november 2020, 3075483.

Jurisprudentie

Hoge Raad 14 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AJ1420.

Gerechtshof 's-Gravenhage 30 oktober 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AF0712.

Gerechtshof Leeuwarden 11 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9891 (Nij Beets).

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ8198.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5061.

Rechtbank Amsterdam 6 november 2002, ECLI:NL:RBAMS:2002:AF0717.

Rechtbank Breda 7 juli 2004, ECLI:NL:RBBRE:2004:AP8503.

Rechtbank 's-Gravenhage 26 november 2004, ECLI:NL:RBSGR:2004:AR6518.

Rechtbank 's-Hertogenbosch 10 oktober 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BB5895.

Rechtbank Groningen 24 april 2008, ECLI:NL:RBGRO:2008:BD0507.

Rechtbank Maastricht 24 juni 2008, ECLI:NL:RBMAA:2008:BD5264.

Rechtbank Almelo 30 november 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BK4760.

Rechtbank Alkmaar 22 september 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BN8013.

Rechtbank Rotterdam 10 maart 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BP7321.

Rechtbank 's-Gravenhage 14 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW2455.

Rechtbank Gelderland 20 juni 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:3826.

Rechtbank Midden-Nederland 1 oktober 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:4603.

Rechtbank Gelderland 2 december 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:7416.

Rechtbank Oost-Brabant 7 oktober 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5776

Rechtbank Noord-Holland 12 mei 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:3947.

Rechtbank Oost-Brabant 7 oktober 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:5776.

Rechtbank Rotterdam 7 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10032.